

PERTTI HEMÄNUS

Posti myöhästyi, minä hermostuin, mutta tulivathan lehdet

Kirjoitan tätä 21.5. ja ennustan, että eurovaalien suurin ääniharava tulee olemaan Anneli Jäätteenmäki. Voin tietysti erehtyä, mutta ilmassa on sellainen tuntu että kansa haluaa hyvittelä häntä.

■ ■ ■

Eläkkeelle siirtynyt kenraali Gustav Hägglund on yhä täyssissä voimissa, vai onko?

Kun tv:ssä häneltä kysyttiin Yhdysvaltain Irakissa tekemistä rikoksista, hän alkoi ylistää tuota maata. Hänen mukaansa kaikki sen tekemät rikokset paljastuvat yhteiskunnan "avoimuuden" ja "demokraattisuuden" ansiosta hetkessä. Maa on suurenmoinen.

Minua tapahtuma ensin hieman ärsytti, mutta sen jälkeen nauratti.

■ ■ ■

Risto E.J. Penttilän hyökkäyksestä presidentti Tarja Halosta kohtaan on kulunut jo aikaa, mutta aina silloin tällöin mietin, oliko kyseessä Penttilän oma vai koko EVAn

tai ehkä peräti koko elinkeinoelämämme operaatio.

No, asia ratkesi onnellisesti. TT:n uusi johtaja Leif Fager-näs pani Penttilän suorastaan matalaksi. Tuollaista tapaa ei elinkeinoelämä suosi, mutta Fager-näs näkyy olevan toista mieltä. Eri asia – ja paljon tärkeämpi – on, muuttuuko työmarkkinaneuvotteluissa mikään.

■ ■ ■

Aamulehti on vähitellen ottanut roolinsa, joka muistuttaa sen vuosikymmenten takaisia asenteita. Se on Yhdysvaltojen uskollinen liittolainen, tekee tuo valtio mitä tahansa.

Helsingin Sanomien "varsinaisista kannatoista" on vaikeampi tehdä tulkintoja, mutta sen eräät Irak-aiheiset pääkirjoitukset ovat suorastaan yllättäneet minut. Hyvä niin ja kiitos kirjoittajille.

Aamulehti muuten sallii toki USA:nkin kritiikkiä, mutta yleisön osastoissa. Pitäisikö siitäkin antaa piste lehdelle? Asiaa täytynee vielä miettiä.

■ ■ ■

Aamulehti piti erittäin pahana sitä, että vakuutuksenottajat jotakin menetettyään alkavat lioitella tappiota. Onhan se epärehellistä minustakin.

Sen sijaan lehden toimitus ei ilmeisesti tiedä, miten menetelee vastapuoli, vakuutusyhtiöiden varsin suljettu maailma. Esimerkkitapaus on tällainen: vakuutuksen omaava henkilö joutuu vakavaan työtaturmaan ja saa korvauksen ensimmäisen vuoden ajan, jonka jälkeen yhtiö lopettaa sen. Miksi? Koska yhtiön mukaan tämän miehen tai naisen sairaus ei enää johdukaan työtaturmasta, vaan jostakin muusta selittämättömästä syystä.

Toivottavasti ei kenellekään Aamulehden toimittajalle käy noin köpelösti.

■ ■ ■

Lehdet ovat kertoneet varsin uudesta ja hämmästyttävästä asiasta: poliisille esitetään oikeutta rikoksiin.

Omituista. Eikö riitä että rikolliset tekevät rikoksia?

Kyllä se minulle riittäisi. Itse asiassa se taitaa riittää poliisillekin, sillä heitä pyritään soluttamaan rikosjengeihin ja siellä heidän on joskus rikottava lakia, jotta sen varsinaiset rikkojat saataisiin kiinni. Kovia miehiä nuo poliisit, sen

myönnän.

Itse olen niin peruskunnollinen ja iäkäs ihminen, että ei minulla ole mitään poliisia vastaan.

■ ■ ■

Olen huomannut itsessäni hieman oudon piirteen: mitä Ruben Stiller ikinä tv:ssä puhuukin, pidän siitä. Ei kai se voi johtua siitä sattumasta, että olemme naapurikuntien poikia: itse olen syntynyt Suomusjärvellä ja Stiller nykyisessä Nummi-Pusulassa?

Olen varma myös siitä, että Stiller kykenee ärsyttämään monia suomalaisia lähes raivoon saakka, minua ei.

Ihminen on aika erikoinen olento. Sataprosenttisen poliitista ihmistä ei taida olla olemassa.

■ ■ ■

Silmäl asit ovat sallittu apuväline kaikenikäisille, mutta kuulolaitteessa on jotakin hämää. Muuten ei voi ymmärtää sitä pikku kohua, joka presidentti Tarja Halosen kuulolaitteesta syntyi.

■ ■ ■

En pidä Tarja Halosta täydellisenä presidenttinä, vaan olen eräässä Hämeen Sanomien tekstissänini ehdottanut että hän pyrkisi pitämään terävämpiä puheita. Tämä on kuitenkin aivan eri asia kuin että en aikoisi äänestää häntä seuraavissa vaaleissa.

Joukossa saattaa olla koviakin puhujia, mutta ei se äänestyskäyttäytymiseeni vaikuta.

■ ■ ■

Yhdysvallat on tosi ovela maa. Se ylistää vaalivansa aina "demokratiaa", mutta sitähan se ei suinkaan tee. Sen suhtautuminen pienempiin valtioihin määräytyy ratkaisevasti siitä käsin, mikä on niiden poliittinen väri. Diktaattori kelpaa, kunhan on amerikkalaismielinen.

Ajatellaanpa Saddam Husseinia. Hän nousi valtaan amerikkalaismielisenä ja hän piti yllä hyviä suhteita suureen länteen. Niiden huippu oli 1980-luvulla käyty pitkä sota Irania vastaan, oli se sitten USA:n tai Irakin aloittama. Yhdessä nämä joka tapauksessa taistelivat ja rahoitusta tuli lännestä. Yhdysvallat piti Irania öljyntressiensä kannalta vaarallisempina kuin Irakia.

Oma pienempi kosketukseni suurpolitiikkaan on peräisin tuolta ajalta. Tampereen yliopistoon tuli kaksi Irakin opetusministeriön virkamiestä ja sain tehtäväkseni tarjota heille yliopiston varoilla lounaan. Miehet olivat leikkisiä ja ehkä vähän lapsellisia. He ylistivät Saddam Husseinia ja USA:n presidenttiä, joka oli tuolloin Ronald Reagan.

■ ■ ■

Mikä on Britannian Tony Blairin ansio Irakin sodassa ja sen jatkossa? Hänen mukaansa irakilaisia on kuultava enemmän. Hyvä hyvä, ilman salaivaa. Toinen asia on, riittäkö tuo mielipide pitämään Blairin vallassa.

■ ■ ■

Lukijoille on varmaan jo tullut selväksi, mikä oli Irakin sodan perusasetelma.

Hyvin monet tuon maan kansalaiset inhosivat Saddamia ja nyt he inhoavat George W. Bushia.

■ ■ ■

Yhdysvaltojen on pakko rangaista irakilaisia kiusanneita ja surmanneita miehiä ja naisiaan. Jos systeemi on sama kuin Vietnamin sodassa, rangaistukset ovat kieroja: ne julistetaan mutta niitä ei joudu kärsimään kuin pieneltä osin. Toisaalta en itsekään usko kovien rangaistusten tehoon, mutta en silti osaa hyväksyä USA:n käytäntöä.

Mikähän minussa on vikana?

Matkavastaavien ja kuljettajien kohtelusta

Kemin Eläkeläiset ry:n matkavastaava on huolestunut, kun matkavastaavat/kuljettajat eivät saa kaikkialla ilmaisupalveluja.

Kun yhdistykset joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta joutuvat ostamaan niin bussi- kuin kuljettajapalvelut liikennöitsijöiltä, on maksettavaan hintaan laskettu mukaan työvoimakulut, joten kuljettaja kuittaa työstään palkan ja mahdolliset päivärahat.

Kun toimivissa yhdistyksissä tarvitaan henkilöitä, joille jäsenet kokouksissa osoittavat luottamusta ja jotka tuon luottamuksen saaneina sitoutuvat hoitamaan niihin kuuluvia tehtäviä, ei siitä palkitseminen kuulu juhlien järjestäjien tehtäviin.

Sen ymmärrän, että kun kuljettaja/matkavastaava matkustajien toiveita täyttäessään ohjaa matkustajat matkan aikana käyttämään jonkin ravitsemusliikkeen palveluja, voi liike tarjota hänelle ilmaisupalvelun. Se

toivoo tietysti, että talo muistettaisiin seuraavallakin kerralle, sillä tuohan bussilaitallinen ihmisiä sille jonkinlaisen lisän liikevaihtoon.

Ymmärtääkseni päätökset matkoista tehdään vähintään johtokunnan kokouksissa ja kun päätös on tehty, ryhtyy matkavastaava hoitamaan käytännön järjestelyjä niin kuin luottamustehtävän hoitaminen edellyttää. Niin tekevät muutkin erilaisiin tehtäviin valitut henkilöt.

Tehtävien hoitamisesta palkitseminen on palveltavien ja palvelijoiden välinen asia. Mielestäni juhlien järjestäjällä ei ole mitään perusteltua velvollisuutta tarjota ilmaisupalveluja.

Hyvvee kessee ja mukavia muistoja matkoilta toivotteloopi

Aimo Piironen

Heinäveiltä
Ei-matkavastaava

Hämeenkyrön-Viljakkalan yhdistys juhli 35-vuotispäiväänsä

Hämeenkyrön-Viljakkalan Eläkeläiset juhli 35-vuotissyntymäpäiväänsä samassa paikassa, jossa yhdistys perustettiin eli Hällä-Pirtissä. Juhlan aloitti Hämeenkyrön Pelimannit johtajansa säveltämällä kauniilla valssilla.

Yhdistyksen puheenjohtaja Irma Ahonen tähdensi tervehdyksensä, että yhdistys on tärkeä ikäihmisten toiminta- ja kohtaamispaikka, kun työaikaiset ystävyys-suhteet ainakin jossakin määrässä katkeavat eläkkeelle siirryttäessä.

Juhlarunon Kiitos elämälle lausui Aino Janatuinen. Oma kuoro lauloi Beni Siltalan johdolla kaksi laulua.

Hämeenkyrön kunnan tervehdyksen esitti kunnanjohtaja Esa Niiniharju. Juhlapuheen piti Pirkanmaan Aluejärjestön puheenjohtaja Pentti Aittokallio. Hän oli huolissaan yhteiskunnassa vallitsevasta ilmapiiristä, jossa kilpailua ja tehokkuutta korostetaan ja hyvinvointiin käytettäviä euroja pidetään miltei hukkaan heitettyinä. Sitäkin tärkeämpää on, että yhdistykset puolustavat pienituloisten kansalaisten etua.

Keskushallituksen jäsen Airo Leppänen antoi tunnustuksen yhdistyksen työlle erityisesti siitä, että siihen osallistuu niin suuri joukko ihmisiä.

Ohjelma jatkui puheiden

jälkeen Anja Peuranmäen esittämällä ja Beni Siltalan säestämällä Ystävän laululla. Anni Ekstam oli ohjannut tanhuesityksen, joka täytti näyttämön iloisista tanhuajista. Ryhmää säestivät Vilho Riihioja ja Rakel Vesa. Historiikin luki Tapio Marttila. Eila Viitaniemi luki pakinan savon murteella.

Keskushallituksen kultaiset ansiomerkit jakoivat Airo Leppänen, Irma Ahonen ja Tapani Viitamaa. Ansiomerkkin saivat Pirkko Vulli, Pentti Lehtiniemi, Leo Suomela, Aulis Sankari, Leena Sankari, Anni Naskali, Liisa Markkola, Rauha Männikkö, Ritva Kulmala, Helmi Palonen, Kauko Janatuinen, Maija Urpanen, Reijo Viitaniemi, Esko Ojala ja Saini Vasu.

Olimme kutsuneet 80-vuotiaat ja sitä vanhemmat jäsenemme kunniavieraisiksi juhlaan. Heitä oli saapunut seitsemän, ja heille ojennettiin ruusu kiitokseksi pitkäaikaisesta jäsenyydestä.

Ohjelman päätteeksi kuoro lauloi vielä kaksi laulua ja aloitti yhteisesti laulettuun juhlarunon. Juhla päättyi karkeloihin Hämeenkyrön Pelimannien tahdissa.

Kiitän kaikkia mukanaoleita ja kaikkia, jotka muistivat juhlapäivämme. Kiitos myös juhlan emännille runsaasta juhlakahveista.

Tapio Marttila

Bratislavan vanha kaupunki on sekoitus goottilaisuutta, renessanssia ja barokkia.

Bratislava on ainoa yli tuhatvuotinen eurooppalainen kaupunki, jota suomenkielinen matkailukirjallisuus ei tunne. Siellä ei ole turisteja yhtä paljon kuin Prahassa, koska kukaan ei löydä sinne. Slovakia on entisen Tšekkoslovakian vähemmän kiinnostavana pidetty osapuoli, mutta sitä ennen maa oli osa Unkaria sekä Itävalta-Unkaria ja sillä on rikas historia.

Kun päätimme lähteä Bratislavaan, tein pienen kyselyn luokkatovereideni keskuudessa. Kahdeksan oppilasta kymmenestä ei tiennyt Bratislavan sijaintia. Yksi ei edes tiennyt, onko se maa vai kaupunki. Yksi veikkasi Slovakiaa tai Sloveniaa. Maantiedon opettaja arvuutteli, että se on jossain entisen Jugoslavian maassa.

Euroopan keskipisteessä

Bratislava sijaitsee Euroopan keskipisteessä neljän kilometrin päässä Itävallan ja 13 kilometrin päässä Unkarin rajalta. Matkaa Wieniin kertyy noin 60 kilometriä. Kaupungeilla on pitkä ja tiivis kanssakäymisen historia. Vuodesta 1914 kaupunkeja yhdisti Tonavan ja maantien lisäksi myös rautatie.

Ensimmäiset kirjalliset maininnat Bratislavasta löytyvät vuodelta 907 Salzburgin vuosikirjoista. Alueella nykyisin asuvien slovakien edeltäjät saapuivat kansainvaellusten aikana 500- ja 600-luvulla. Suur-Määrin rappeuduttua alkoi 1000-luvulla pitkä yhteinen historia Unkarin ja myöhemmin Itävalta-Unkarin kanssa, joka oikeastaan päättyi vasta vuonna 1919 Tšekkoslovakian perustami-

Ei ole käynyt Bratislavassa, jos ei ole ottanut kuvaa Tirkistelijästä

seen.

Yhdeksänsadan vuoden aikana Bratislava ehti olla mm Unkarin pääkaupunkina vuosina 1536-1783. Kuninkaiden kruunajaiset pidettiin vuosina 1563-1830 Pyhän Martinin katedraalissa. Viimeisenä kruunattiin Ferdinand V. Lopullisesti poliittinen päätöksenteko siirtyi Budapestiin vuonna 1848 Franz Josef ensimmäisen aikana.

Keskeisyyden vaikutuksesta Bratislava on ollut kauan myös kansainvälinen kaupunki. Vielä 1900 enemmistö asukkaista oli saksaa puhuvia (50%), unkarilaisia oli 31% ja slovakkeja vain 16%.

Neljässäkymmenessä vuodessa asukasluvu kaksinkertaistui. Vuonna 1938 kaupungissa asui 124 000 ihmistä, joista slovakkeja oli jo 42%, saksalaisia 22, tsekkejä 17%, unkarilaisia 13 ja juutalaisia 12 prosenttia.

Toisen maailmansodan aikana juutalaisia vietiin keskitysleireille ja sodan jälkeen vuonna 1946 saksalaiset karkotettiin maasta. Unkarilaisia vaihdettiin Unkarissa asuviin slovakkeihin.

Perunapannukakkuja ja sushia

Tänään Bratislava on lähestynyt entistä loistoaan. Vanhaa kaupunkia on kunnostettu ja siitä on tullut kansainvälinen turistikohte.

Vanha kaupunki on täynnä eri aikakausilta olevia ja eri arkkitehtonisia tyyliä edustavia rakennuksia. Kansainvälisyys näkyy ennen kaikkea tietysti turisteina, joita toukokuussa

Bratislavasta löytyy kiinnostavia kohteita niin nuorelle kuin vanhemmallekin väelle vakuuttavat Eero Suoranta (vas) sekä Risto ja Leila Pulkkinen.

tuntui jo olevan kohtuullisesti. Ravintoloissa voi tutustua eri maiden ruokakulttuureihin.

Kun matkatavarat oli jätetty hotelliin ja saatu ensituntuma majoitukseemme, lähdimme kaupunkikierrokselle, jolla näimme mm. Pyhän Martinin katedraalin ja maailman kapeimman fasadin Pyhän Mikaelin portin vieressä. Kierros päättyi terassien täyttämälle kadulle ja seurue lähti ravintolaan syömään. Kyseiseltä aterialta voi mainita vaikka paikallisen perunapannukakun (palacinka).

Vanhasta kaupungista löytyy kirkkoja, palatseja ja maan ensimmäisen yliopisto, jossa on alkuperäinen rakennus tallella. Tämä Istropolitana-yliopisto perustettiin jo 1465. Pakollinen nähtävyys on Pyhän Martinin katedraali, jossa kruunattiin 19 kuninkaallista vuosien 1563 ja 1830 välillä. Heistä kymmenen oli kuninkaita, yksi kuningatar ja kahdeksan kuninkaiden puolisoita. Nähtävyys on myös Slovakian kansallisteatteri, joka sijaitsee leveän puistokadun päässä ja lähellä poliiseja kuhisevaa Yhdysvaltojen suurlähetystöä.

Toinen pakollinen vierailupaikka on Bratislavan linna, joka muotoutui pikkukuhiljaa kukkulalle ja sai nykyisen muotonsa 1400-luvulla Luxemburgin Sigismundin aikana, joka valitsi linnan asuinpaikakseen. Kaupungin nykyinen nimi juontaa juurensa linnasta, jota kutsuttiin Braslavin linnaksi.

Loistokkainta aikaa linna todisti 1700-luvulla kuningatar Maria Teresan aikana, joka mielellään vietti aikaansa siellä. 1800-luvulla linnassa riehui tuhoisa tulipalo ja kesti 150

Uutta siltaa pitkin. Huipulla oleva ufon muotoinen kahvila on ollut vuosia toimimatta, koska sen omistajuudesta ei ole löytynyt sopua.

Ruokakulttuuriin Bratislavassa pääsee tutustumaan monipuolisesti ja edullisesti. Perinteisen slovakialaisen ruuan lisäksi on tarjolla lähes mitä vain – meksikolaisesta fajitasta japanilaiseen sushiiin.

Perinteinen slovakialainen ruoka on kana-keitto, jossa lusikka pysyy pystyssä. Pääruuksi voi ottaa paistetulla porsaalla täytettyä perunapannukakkuja. Jälkirookana toimii maitorahkatorttu, jossa on täytteenä unikonsiemeniä.

Juomaksi aikuisille käynee paikallinen Zlaty Bazant -olut. Tarjolla on toki myös hyviä viinejä – onhan Slovakia vanha ja tunnettu viinimaa. Eikä unohtaa sovi myöskään slovakialaista Karpatské brandyä, joka on pehmeän makuista ja hieman makeaa.

Eurolla saa ja englannilla pärjää

Eikä tuo maistelu tule kalliiksi. Kanakeitto, täytetty pannukakku ja torttu tulivat maksamaan yhteensä 377 korunaa eli 9,60 euroa. Oluen hinta vaihteli 25 ja 50 korunan (0,60-1,25 euroa) välillä, paitsi hotellin aulabaarissa, missä se maksoi kaksi euroa.

Kahvi ja tuoremehu sen sijaan tuntuivat suhteessa kalliilta: capuchino maksoi vähän yli euron ja tuoremehu 1,70 euroa. Tupakka taas oli edullista: aski Marlboroa maksoi 1,80

B kuten Bratislava!

**Teksti: Eero Suoranta ja
Timo Antero Korhonen
Kuvat: tak**

vuotta ennen kuin se korjattiin ennalleen. 1950- ja 1960-luvulla entisöidyssä linnassa sijaitsee tänään mm Slovakian kansallismuseo.

Uudempi rakennustyyliä edustavat vanhan kaupungin läheisyydessä vierekkäin sijaitsevat Bratislavan korkein rakennus: Slovakian pankki, ja ylösalaisin oleva pyramidi, jossa toimii Slovakian radio. Oma omi-tuisuutensa on myös Uuden sillan päällä töröttävä ufon näköinen torni.

Käväsimme joen toisella puolella Aupark-ostoskeskuksessa yli kolmekymmentä vuotta sitten rakennettua

euroa.

Kielitaito ei vaikuttanut niin huonolta kuin olin ennen matkaa kuullut. Englannilla pärjää, mutta saa ainakin henkilökunnan paremmalle tuulelle, jos käyttää joitain slovakian perussanontoja. Unkaria tai saksaa emme kokeilleet. Venäjän puhuminen voi olla vähemmän suosittu kielivalinta.

Neljän päivän matkaamme sisältyi myös päivän kestänyt retki 60 kilometrin päässä sijaitsevaan Wieniin, missä tutustuttiin Habsburgien aikaiseen loistoon kiertoajelun ja -kävelyn avulla.

Leila ja Risto Pulkkinen olivat ensimmäistä kertaa käymässä Bratislavassa ja samalla reissulla he saivat tuntumaa myös Wieniin. Kahden pääkaupungin vertailu kääntyi Bratislavan eduksi.

– Bratislava on pienempi kuin Wien ja paljon edullisempi, toteavat Pulkkinet yhdestä suusta.

Matkan nuorin osallistuja oli myös tyytyväinen kokemaansa.

– Kaiken kaikkiaan Bratislavasta jäi miellyttävä jälkimaku. Lähtisin ehdottomasti uudestaan, toteaa Eero Suoranta.

Kuinka monta turistia tarvitaan vaihtamaan hehkulamppu?

Kaksi.

Yksi vaihtaa lampun ja toinen selittää, kuinka lampunvaihto on paljon halvempaa kuin Tšekissä.

Bratislava pähkinäkuoressa

Alunperin Pressbourg (saksaksi), Pozsony (unkariksi) ja Presporok (slovakiksi), nykyinen nimi vuodelta 1919, jolloin Slovakia liitettiin Tšekkoslovakiaan, Unkarin pääkaupunki vuodesta 1536 vuoteen 1783, Slovakian sosialistisen tasavallan pääkaupunki vuodesta 1969. Nykyisen Slovakian pääkaupunki vuodesta 1993. Asukkaita noin 430 000

Slovakia

Asukkaita 5,4 miljoonaa
Viralliset kielet slovakki ja unkari, unkarilaisia on 11% väestöstä,
Pinta-ala 49 000 neliökilometriä
Bruttokansantuote (1997) 7 910 dollaria (Suomessa 20 150)
Valuutta koruna, 1 euro on noin 40 korunaa,
EU:n jäsenvaltio vuodesta 2004

Pari sanaa kielestä

Slovakiaa pidettiin pitkään vain tsekin kielien yhtenä murteena. Pitkään kirjakielenä oli tsekki. Vasta 1700-luvun lopussa Anton Bernolák muodosti kirjakielen länsi-slovakian murteen perustalle.

1840-luvulla tapahtuneen kansallisen herätyksen myötä kirjailijat hylkäsivät tsekin ja alkoivat käyttää L'udevít ctürin luomaa Keski-Slovakian murteisiin perustuvaa kirjakieltä.

Slovakki eroaa tsekestä etupäässä siinä, että se on pysynyt kehityksessään alkuperäisimmillä linjoilla.

Kiitos – d'akujem
Yksi olut – jedno pivo
Olkaa hyvä - prosim
Kyllä – áno
Ei – nie
Päivää – dohrs des
Näkemiin - dovidenia

Tampereen Eläkeläisillä lämmin kevätretki

Tiistaina 11.5 tuli vihdoinkin se kauan odotettu päivä, jona Tampereen Eläkeläiset lähti kevätretkelle Kuntorantaan.

Muutaman helteisen päivän jälkeen tuli todella viileä, lähes talvinen sää. Muutamat oli tottuneet jo helteisiin siinä määrin, että vaatetus oli kesäinen. Kun kokoonnuimme Tampereen linja-autoaseman turistilaiturille, niin yksi ja toinen värjötteli suorastaan vilusta. Bussissa kyllä tunnelma ja lämpö alkoivat nousta siinä määrin, että vilusta ei ollut enää tietoakaan.

Menomatalla teimme pari "pakollista" pysähdystä, mutta Kuntorantaan ehdimme jo kello 14.30 tulokahveille. Tommi Impivaara kävi muutamissa pöydissä, toivottamassa meidän tervetulleeksi Kuntorantaan.

Illalla kokoonnuimme rantasaunalle, jossa uskallimmat menivät jopa uimaan. Pääasia olivat kuitenkin arpajaiset. Arpoja sai tulomatalla ostaa bussissa. Rantasauana oli tupaten täynnä ja voittopöytä oli upea niin määrältään kuin laadultaankin. Illalla myöhemmin oli ravintolassa karaoketanssit, joissa taitojaan sai näyttää joko tanssien tai laulaen. Molempia tehtiin.

Keskiviikkona aamiaisen jälkeen itse kukin sai viettää vapaa-aikaa oman mieltymyksen mukaan joko lenkkeillen tai seurustellen. Lounaat ja illalliset veivät oman aikansa.

Illansuussa Tampereen Eläkeläisten kuoro Taipumattomat piti meille Eevansalissa konsertin Toivo Lehtisen johtaessa kokeneesti ja varmasti. Konserttia säesti Antti Huusari, joka soitti myös taitavasti kaksi soolokapaletta. Kaiken kruunasi hauska huumorilla vahvasti höyrytetty sketsi Vuokko Mikkolan ja Reijo Siimeksen ideoina. Myöhemmin illalla tanssien yhteydessä sama ryhmä hauskuutti yleisöä omaperäisellä hauskalla ja rohkealla sketsillä.

Torstaina luovutimme huoneet ja lähdimme Valamon Luostariin. Siellä oli opastettu kierros jonka jälkeen juotiin "munkki" kahvit. Teimme ostokset luostarin myymälästä ja lähdimme kotimatkallemme. Kaikista matkaan liittyvistä järjestelyistä ja esivalmisteluista sekä vaativasta työstä saamme kiittää matkanjohtajamme Tuulikki Lindeniä. Hän teki matkastamme onnistuneen niin, että siitä on kertomista lastenlapsillekin.

Veikko Ahola

Vanhusneuvostojen verkko kattava, mutta vallaton

Jokilaaksojen Aluejärjestö kurssitti omin voimin

Ylivieskan vanhus-työnjohtaja Arja Laulumaan esiteli kaupungin vanhustyötä.

Osallistuminen kunnalliseen toimintaan ja työ vanhusneuvostoissa ovat eläkeläisten tärkeimpiä paikallisia vaikutusmuotoja. Niissä voidaan toimia ennen kaikkea yhteiskunnan tuottamien hyvinvointipalvelujen turvaamiseksi.

Näin todettiin Jokilaaksojen aluejärjestön järjestämällä paikallisen edunvalvonnan kursseilla Haukiputaalla ja Ylivieskassa.

Kursseille osallistui vanhusneuvostojen jäseniä ja muita järjestöjemme aktiivitoimijoita. Osanottajia oli kaikkiaan viitisenkymmentä 16 perusjärjestöstä.

Kurssin alustuksissa ja keskusteluissa käytiin läpi eläkeläisten mahdollisuuksia vaikuttaa valtakunnallisesti, alueellisesti, seutukunnallisesti ja paikallisesti ikääntyneiden kaikinpuolisen hyvinvoinnin, toimeentulon ja viihtyvyyden turvaamiseksi.

Työ vanhusneuvostoissa on Suomessa vielä suhteellisen nuorta. Pohjois-Pohjanmaalla 40 kunnasta vain 5 on sellaisia, jotka eivät ole katsooneet tarpeelliseksi neuvoston perustamista. Muutamassa vuodessa on siis luotu aika

kattava verkosto ikääntyneiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi kunnallisessa päätöksenteossa.

Demokratiavaje ikäihmisten ongelma

Kursseilla esiteltiin Limingan kunnan vanhusneuvoston puheenjohtajan Rauni Koistisen tutkimus kuntansa vanhusneuvoston toiminnasta. Se on osa hänen kandidaattityötään Jyväskylän yliopistoon.

Koistinen on haastatellut kaikkia vanhusneuvoston jäseniä. Vastauksista käy ilmi, kuinka he edustavat omaa järjestöään, mikä koetaan tärkeäksi avuksi vanhusneuvostotyössä. Jäsenet ilmaisivat edustavansa myös kaikkia ikääntyneitä ja olevansa heidän asiallaan.

Vaikka useat jäsenistä ovat toimineet aikaisemmin kunnan luottamustehtävissä kukin omilla poliittisilla mandaateillaan, ei poliittisia erimielisyyksiä ole ollut, vaan ikääntyneiden asiat oli koettu yhteisiksi.

Kunnanvaltuusto totesi neuvostoa perustaessaan sen ole-

van suoran osallistumisen ja vaikuttamisen keino ikäihmisten kysymyksissä. Valtuuston päätös ei ole toteutunut. Suurimpana ongelmana neuvoston jäsenet kokivatkin päättäjien arvostuksen puuttumisen.

Tutkija toteaaakin, että demokratiavajauksesta on tullut ikäihmisten ongelma. Arvostuksen puuttumisen toi esille myös moni kurssilainen.

Vanhusbarometrin mukaan kaksi viidestä yli 65-vuotiaasta oli sitä mieltä, että ikäihmiset eivät ole riittävästi mukana kunnallisessa toiminnassa ja/tai valtakunnallisessa vaikuttamisessa. Joka neljäs kokee, että iäkkäät ihmiset tulivat poliitikkojen kannanotoissa kohdeksi toisen luokan kansalaisina.

Suurten ongelmien edessä

Kursseilla käytiin läpi myös valtakunnallisen terveysohjelman toteuttamista. Se ei näytä mitenkään lupaavalta, sillä hoitotakuu ei toteudu ennakoitussa aikataulussa. Läänihallituksen suunnitelmat osoittavat, että monien

palvelujen tuottaminen edellyttää uusia toimintamalleja. Käynnissä onkin useita kunnallisia tai seutukunnallisia kehittämishankkeita, joilla haetaan uusia ratkaisumalleja palvelujen turvaamiseksi.

Kursseilla todettiin, kuinka suurien haasteiden edessä todella ollaan. Monien palvelujen uudelleen järjestely vaatii runsaasti varoja ja myös aikaa. Uhkana nähtiin palvelujen yksityistäminen, jota edistää myös Kelan nykytuotoinen tuki yksityiselle sektorille.

Nythan tukea ohjautuu yksityisille laboratorioille ja lääkärinsektorille Kelan korvatesa niiden palvelumaksuja. Kunnallisten laitosten maksuihin tukea ei saa. Hyvinvointipalvelujen tuottamisessa yhteiskunnan ja yksityisen sektorin on oltava samalla lähtöviivalla.

Kursseilla kuultiin myös kunnan viranhaltijain ja päättäjien puheenvuorot. Haukiputaan kunnan hallintojohtaja Tapio Kangas kertoi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon nykytilasta ja hyvinvointistrategian laatimisesta. Hän kiteytti sanomansa toteamalla, että ikääntyneiden

asioiden hoito tulee saattaa koko kunnan ja kaikkien kuntalaisten yhteiseksi asiaksi.

Rohkea päätös

Kun kursseja suunniteltiin, olivat järjestäjät yhteydessä myös keskusjärjestöön alustaja-avun saamiseksi, mutta työntekijöillä olivat kalenterit täynnä. Teimme rohkean päätöksen ja päätimme järjestää kurssit omin voimin. Palaute kurssilaisilta oli myönteinen, sillä kursseilla voitiin paneutua nimenomaan omien järjestöjen ja oman alueen vanhusneuvostojen työhön.

Syksyllä ovat vuorossa järjestöalouden ja järjestötyön kehittämiskurssit. Kurssin isäntänä toimii puheenjohtaja Väinö Kokkonen ja kurssin pääalustajana allekirjoittanut.

Syksyn kunnallisvaaleihin valmistautumiseksi lisätään yhteydenpitoa päättäjiin ja huolehditaan siitä, että jokaisen kunnan ehdokaslistoilla on mukana myös vanhemman sukupolven ehdokkaita.

JORMA KEINÄNEN

Kesäterveisiä Oulun Työväen Eläkeläisiltä

Näin kai voin otsikoida, kun lämpötila hipoo tällä hetkellä 25 astetta, vaikka elämme toukokuun alkua. Taakse on jäämässä talvi, joka sekin oli täällä pohjoisessa aivan siedettävä. Lunta oli vähän ja pakkasetkin pysyttelivät kohtuuden rajoissa.

Toiminta yhdistyksessämme on ollut vilkasta ja monipuolista. Maanantaikerhot ilmaisine kahvineen ja hyvi-

ne pullineen ovat vetäneet väkeä runsaasti. Uusia jäseniä on tullut mukavasti mukaan. Myös ohjelmatarjonta on ollut monipuolista. Joskus kuulee toivomuksen pelkän porinakerhon pitämisestä, koska keskustelun tarvetta on. Se on aivan luonnollista, kun moni asuu yksinään ja haluaa vaihtaa mielipiteitä kerhossa.

Luennoitsijoita on käynyt

hyvin monelta eri alueelta, mikä on rikastuttanut kerhosen toimintaan ja antanut hyvinkin tärkeää tietoa elämän eri alueilta.

Kesän alkaessa toimintamme hiljenee osittain ja siirtyy kesäpaikkaamme Kymppiin Hietasaareen. Entisen tavan mukaan siellä toimii päivystys joka päivä ja siellä on saatavana kahvia panukakun kera sekä makka-

raa, jäätelöä ja virvokkeita.

TUL:n 85-vuotisjuhliin osallistumme talkoolaisina ja kulttuuripuolella. Kesäkuussa käymme tutustumassa Turksaareen. Heinäkuussa on vuorossa kesäteatteri ja vielä elokuussa teemme marja- ja virkistysretken Olhavaan puheenjohtajamme kesämökille.

Matkailujaosto on lähtenyt rohkeasti liikkeelle niin, että

mahdollisimman monelle löytyy mieluista matkailu- ja kulttuuriantia kesälläkin. Lopuksi kiitokset kaikille jäsenille kuluneesta talvesta ja aktiivisesta toiminnasta. Toivotan teille omasta ja yhdistyksen puolesta lämmintä ja mukavaa kesää. Tapaamme syksyllä.

Terttu Siekinen

Tuskani, tuntuoni suuri...

Martti Talvela vihasi "keskin-kertaisuuden liejua"

Kuningasbasso Martti Talvelan ura on suomalaisittain ainutlaatuinen. Hän teki jo 1960-luvulla huikean uran Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Myös liedlaulajana hän menestyi erinomaisesti. 1970-luvulla Talvela nosti Savonlinnan oopperajuhlien avulla suomalaisen ooppera- ja laulutaiteen näkyvästi maailman huipulle. Laulajauransa ohella Talvela oli keskeinen kulttuurivaikuttaja.

Elämäkerran kirjoittaminen on aina matka tuntemattomaan. Filosofian lisensiaatti Pekka Hakon Unohtumaton Martti Talvela -elämäkerta on kiinnostava taiteilija- ja ajankuva.

–Haastateltavilta sain paljon uutta tietoa mm. Talvelan nuoruusvuosilta. Ennen julkaisemattomista päiväkirjoista ja yksityisistä kirjeistä kuvastuu aikaisempaa tarkempi kuva taiteilijasta, joka väsyi valtavan työtaakan alla.

–Toisen ihmisen nahkoihin pujahtaminen etäisyyden kohteeseen säilyttäen on haastavaa ja velvoittavaa.

Martti Talvela oli paradoksaalinen ihminen: Upeääninen, menestynyt ja ylistetty bassolaulaja, jolla oli vaikeuksia äänen puhtauden kanssa. Luonnonlapsi, joka kärsi koko uransa ajan puutteellisesta koulutuksesta, mutta ylsi lähes maagisiin, tekniset puutteet anteesiantaviin tulkintoihin. Keskeisimmät oopperanäyttämöt Bolshoista Metropolitaniin valloittanut, herkkä ja haavoittuva, alati kotimaahansa kaipaava suomalainen.

Koko elämänsä hän oli levoton etsijä, joka yritti tukahduttaa kaipuutaan johonkin, saavuttamattomaan.

"Musiikki tempaa minut niin väkevästi mukaansa,

etten hallitse itseäni.

Se on pelottavaa."

18-vuotias nuorukainen kuvaili tuntojaan. –Talvelalle oli annettu ilmaiseksi vain ainutlaatuinen ääni. Kaiken muun hän saavutti valtavalla työllä. Hän oli kymmenlapsisen perheen kahdeksas lapsi eikä hänen erityisosaamisensa saanut minkäänlaista huomiota. Martti Talvela haki koko elämänsä ajan hyväksyntää, äidin syliä.

Luovuutta suvussa kyllä oli ja musikaalisuuttakin.

Hako kuvaa liikuttavasti ja aidosti "ukkona jo syntyneen" lahjakkaan lapsen ja nuorukaisen kasvua taiteilijaksi sodan varjossa.

Kaksi evakkomatkaa ja menetetty Karjalan koti Hiitolassa jättivät pysyvän haavan Martti Talvelan sieluun. "Oikeastaan jo silloin oli pohja luotu elämäni ratkaisevimmalle ongelmalle: halulle löytää kadotettu paratiisi ja mahdollomuudelle löytää se." Talvela kirjoitti evakkoudestaan.

Martti Talvela luotti musiikin suureen sanomaan, pinnalliset seurapiirit hän kiersi kaukaa, mutta "omiensa" kanssa oli valloittava seuramies.

–Hänen ääneensä soinnin säteily on ainutlaatuinen. Se on yhtä aikaa herkkä, pehmeä ja metallinen. Taiteen edessä Talvela oli

äärettömän nöyrä. Hän vaati itseltään enemmän kuin olisi ollut kohtuullista pitäen vahvasti kiinni juuristaan. Maailman suurkappaleisakin hän kuljeskeli lapikkaissa ja villapaidassa.

–Talvela oli äärimmäisyyksien ihminen. Taiteenkin tulkinnoissa hän uskalsi mennä äärrajoille, mikä tietysti sai esiintyjätoverit varpailleen. Mutta yleensä hän onnistui ja silloin esitykset olivat ainutlaatuisia hetkiä. Talvela vihasi "keskin-kertaisuuden liejua". Hän oli periaatteiden mies, ja katkaisi välinsä mm. kapellimestari Herbert von Karajaniin, koska oli tämän kanssa eri mieltä.

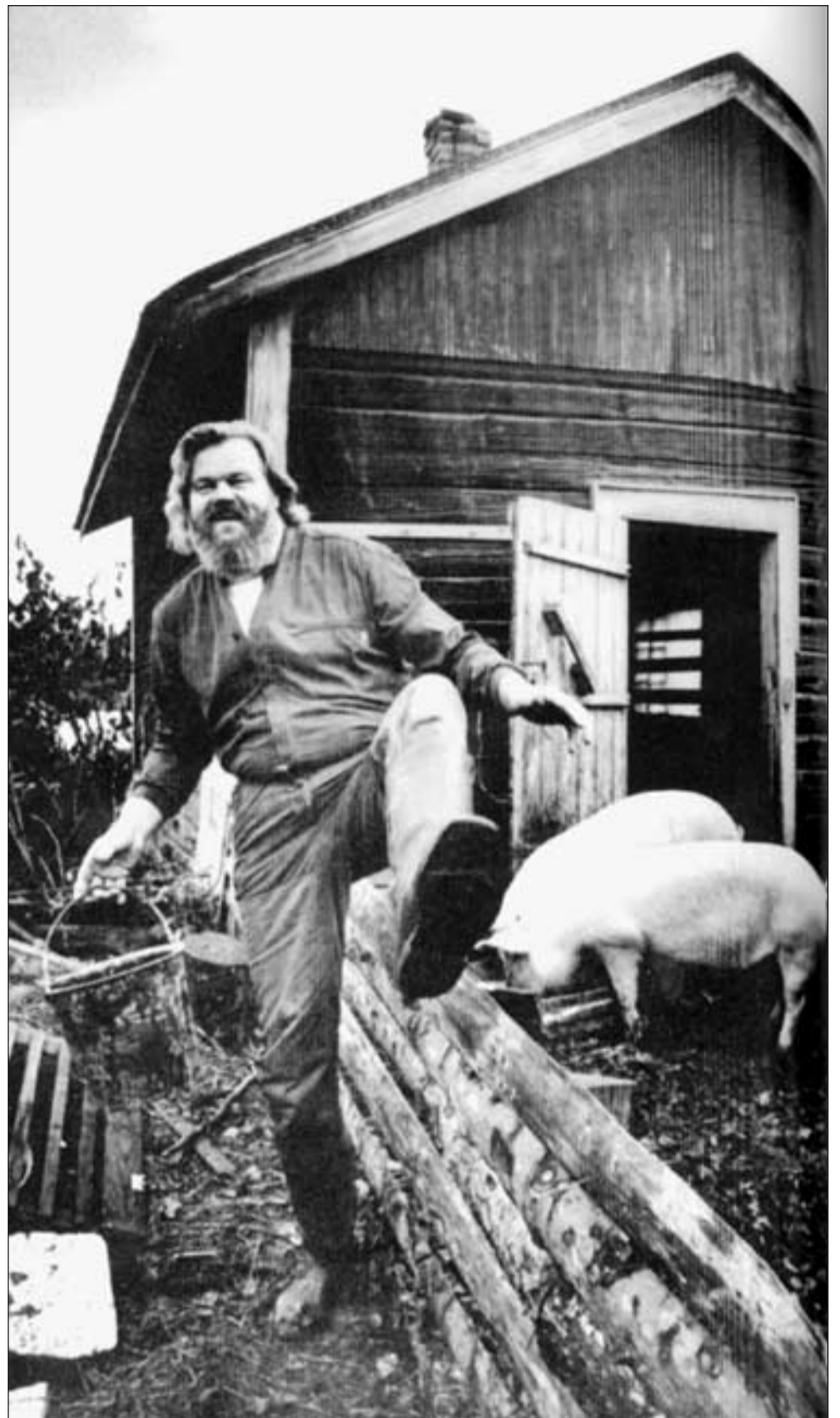
Musiikkimetropoleista lampolaan

Martti Talvela muutti 1980-luvulla perheineen Juvan Inkilänhoviin, Mannerheimin sodanaikaiseen tukikohtaan.

–Inkilänhovin osto 1980 oli kuin paluu menetettyyn Karjalaan. Silloin päättyi pitkä evakkomatka. Omilla pelloillaan Talvela sai kouraista käteensä oman maansa multaa ja haistella sitä. Inkilänhovi oli oma suljettu maailmansa, johon kukaan ulkopuolinen ei voinut luvatta kajota. Luonnonmukainen viljely ja lammastilan perustaminen olivat vahva kannanotto pitkäjänteiseen luonnonsuojeluun.

Alfonso Almi ei kiinnittänyt nuorta Martti Talvelaa Kansallisoopperaan. "Moisia laulajia kulkee ikkunani alla tusina tunnissa", oopperanjohtaja uhoi. Kostoksi Talvela kieltäytyi lähes tyystin esiintymästä Kansallisoopperassa yli 30-vuotisen uransa aikana. Sen sijaan hän nosti jääräpäisyydellään Savonlinnan oopperajuhlat kansainväliseen maineeseen johtajakaudellaan. Hän olisi halunnut myöskin Kansallisoopperan johtajaksi aktiivikaudellaan. Vuonna 1989 hänet vihdoinkin valittiin virkaan, liian myöhään.

–Talvela uskoi, että juuri laulutaide oli suomalaisten vahvuus kansainvälisillä kulttuu-

Kuva Pekka Hakon kirjasta Unohtumaton Martti Talvela.

riareenoilla. Päätäjille hän maalasi näkyjä kulttuurin voimasta henkisen hyvinvoinnin lähteenä.

–Martti Talvelasta on tullut suomalaisen tahdonvoiman vertauskuva. Hän osoitti omalla työllään, että vaatimattomista oloista ja työtä pelkäämättä voi nousta maailman huipulle. Talvela osoitti, että kulttuurielämässä vahva yksilö saa suuria aikaan.

Kuolemantanssi

Elämänsä viimeiset vuodet Talvela oli vakavasti sairas, mutta elämän päätöksestä hän ei

hellittänyt.

–Talvela oli elämäntavoiltaan varsin kurinalainen, mutta hyvä ruoka ja maistuiivat. En voisi kuvitella, että Talvela olisi koskaan voinut elää varovasti sammutetuin lyhdyin.

–Hän puhui jo nuorena, ettei tule elämään kauan. Ehkä aavistaen elämänsä. Piittaamatta 1975 puhjenneesta diabeteksestä hän teki töitä täysillä kuolemaa pelkäämättä. Martti Talvela kuoli 54-vuotiaana tanssiensa tyttärensä häissä.

Kansallisoopperaa on kritisoitu viime aikoina kärkevästi sen kalleuden vuoksi. Mitä oletat, kuinka Martti Talvela olisi ottanut kantaa tähän keskusteluun?

– Hän olisi varmaankin sanonut, että jokaisessa sivistysvaltiossa pitää olla ainakin yksi oopperatalo. Sen tulee tuottaa elämyksiä kansalle. Suomessa oopperan tulisi olla kansainvälistä huippua. Eräessä seminaarissa Talvela sanoi: "Ilman murtautumista ulos keskinkertaisuudesta Suomi tulee jäämään kynnyksimatoksi kansainvälisen kulttuurin kentässä."

– Oopperataide on yksi osa sitä henkistä hyvinvointia, jota ei voi mitata rahassa. Perusohjelmiston oopperat sitovat meidän menneisyyteemme ja auttavat ymmärtämään itseämme. Nykyoopperat sitovat meidän omaan aikaamme ja jättävät jälkipolville jälkiä siitä, mitä meidän aikamme arvostaa.

SISKOTUULIKKI TOIJONEN

Pekka Hako: Unohtumaton Martti Talvela Ajatus kirjat, 2004

Vuosisadan ääni

– Martti Olavi Talvela (1935-1989)

– 1962 ensimmäinen esiintyminen Bayreuthissa ja kiinnitys Berliinin Deutsche Operiin, josta tuli "koti-ooppera" kuolemaan asti

– 1960-luvulta alkaen huikea ura Keski-Euroopassa, 1968 lähtien Yhdysvalloissa

– Savonlinnan oopperajuhlien taiteellinen johtajana 1972-1979. Talvela nosti suomalaisen oopperataiteen näkyvästi maailman mailman huipulle

– lähes 50 oopperaroolia, suurimmat menestykset Boris Godunovina, Filip II:na ja Paavo Ruotsalaisena

– paljon liedesiintymisiä maailman tärkeimmissä musiikkikeskuksissa

– valittiin Suomen Kansallisoopperan johtajaksi kuolinvuonaan 1989

